

Recreatie en natuurbeleving in en rond het Natura 2000 gebied Meijendel-Berkheide

Kansen en uitdagingen

Stichting Duinbehoud

december 2024

**Fonds
1818**

DUINBEHOUD

KOESTER DE KUST

1. Inleiding

Het Natura 2000 gebied Meijndel/Berkheide behoort tot een van de mooiste natuurgebieden in de Randstad. Een gebied met een grote biodiversiteit en een fantastisch kustlandschap. Dat weten mensen ook te waarderen en er wordt dan ook veelvuldig gebruik van gemaakt. Met de auto, de fiets, de bus of wandelend komen dagelijks enkele duizenden mensen naar het gebied om te genieten van de natuur. En ook om te sporten, te spelen, de hond uit te laten en elkaar te ontmoeten in de horeca. De recreatieve waarde van het duingebied Meijndel/Berkheide is een belangrijke motivatie om de kwaliteit van dit gebied (als natuurgebied) hoog te houden.

Deze waardering voor het duingebied Meijndel/Berkheide heeft ook een keerzijde. De natuur heeft te lijden onder de grote recreatiedruk en er is sprake van onderlinge hinder tussen bijvoorbeeld de recreant die rust zoekt en de recreant die sport wil beoefenen. Naast dit knelpunt van grote recreatiedruk spelen er nog meer problemen in het duingebied, zoals de stikstofdepositie, de verstedelijking langs de randen of de waterwinning.

Het duingebied Meijndel/Berkheide is ook onderdeel van een veel groter groengebied. Samen met het strand, de landgoederenzone en het weidegebied vormt het een groene long en rustgebied in de drukke Randstad. In het grotere geheel betreft het hier het regionaal landschap Duin, Horst en Weide. En het geheel is weer onderdeel van het Nationaal Park Hollandse Duinen.

In deze notitie van Stichting Duinbehoud worden enkele knelpunten in het spanningsveld tussen natuur en recreatie op een rij gezet en worden verbeterpunten benoemd. Hierbij kijken we niet alleen naar het duingebied zelf, maar ook naar de omliggende landgoederen, weidegebieden en stadsparken. De ambitie is om een kwaliteitsslag te maken in het regionaal landschap Duin, Horst en Weide.

Deze notitie is bedoeld als inbreng in lopende processen van planvorming en gebiedsinrichting rondom Meijndel en Berkheide. De inbreng richt zich onder andere op de plannen voor de Mient Kooltuin, de bufferzone tussen Valkenhorst en Wassenaar, de natuurbeheerplannen voor Meijndel en Berkheide, het overgangsgebied Meijndel/Den Haag/Wassenaar, de invulling van het Nationaal Park Hollandse Duinen en het Provinciaal Programma Landelijk Gebied.

2. Grote recreatiedruk

Wat zijn de knelpunten?

Om te beginnen zien we dat de Vallei Meijndel dagelijks wordt bezocht door vele recreanten die met de auto komen. Zij worden aangetrokken door gratis parkeerplaatsen, horeca, speelvoorzieningen, een bezoekerscentrum, een Duincampus en een dicht padennetwerk in de kern van het natuurgebied. Ook zijn er diverse sportscholen die bootcamps geven en yogascholen die sessies aanbieden in Meijndel. Deze activiteiten worden gefaciliteerd door de ruime, gratis parkeergelegenheid en horeca voor het kopje koffie na afloop. Dit geeft met name in de weekenden en vakanties overlast langs de toegangsweg en drukte en verstoring van de natuur in de vallei (zie o.a. Recreatie en Natuur, Alterra-rapport 2334, 2012).

Daarnaast is er drukte (en overlast) op de fietspaden door snelle racefietsers en elektrische fietsen en drukte in de Kijfhoek/Bierlap (toegankelijk middels kaartverkoop).

In de vallei is er sprake van een dicht padennetwerk en wandelaars die gemakkelijk van de paden afgaan waardoor olifantenpaadjes ontstaan die vervolgens weer in gebruik genomen worden door nog meer mensen. Vanaf TNO zien we in het duingebied een dicht netwerk van wilde paden met schade aan de natuur. In Noord-Berkheide gaat de kwaliteit van de natuur achteruit als gevolg van grote recreatiedruk met hondenuitlaat.

Uit literatuur is bekend (zie o.a. Verstoring van vogels door recreatie, 2022, Vogelbescherming Nederland en Invloed van recreatie op broedvogelverspreiding in de Amsterdamse Waterleidingduinen, Hootsmans e.a. 2006. Limosa 79: 139-146) dat naarmate het padennetwerk dichter wordt, de verstoring van broedvogels (en de fauna in het algemeen) toeneemt. Ook een toename van het aantal passerende wandelaars op een pad leidt tot een toenamen van de verstoring van broedvogels. Het ontbreken van alternatieven voor recreatie in de regio is een van de oorzaken voor de grote drukte in de Vallei Meijndel en Noord-Berkheide.

Zuid-Holland kent grote woningbouwplannen. In een straal van 10 kilometer rondom Meijndel worden plannen ontwikkeld voor de bouw van 80.000 nieuwe woningen. Nabij het duingebied Berkheide wordt de grote bouwlocatie Valkenhorst ontwikkeld met circa 5.500 woning naast het duingebied. Al deze nieuwe inwoners willen ook naar buiten om te bewegen, te sporten, te recreëren, de hond uit te laten en elkaar te ontmoeten. Omdat er in de stad zelf daarvoor (te) weinig ruimte is gepland, is de verwachting dat de recreatiedruk op Meijndel en Berkheide zal toenemen. Althans, wanneer er geen passende maatregelen worden genomen.

Een bijkomend effect van de toegenomen recreatiedruk is de stikstofdepositie als gevolg van het autoverkeer. Dit speelt met name in de vallei Meijndel en langs de Wassenaarse Slag waar auto's tot midden in het Natura 2000 gebied kunnen doorrijden.

3. Werken aan oplossingen

Om bovengenoemde knelpunten aan te pakken heeft Stichting Duinbehoud in 2024 het initiatief genomen (met steun van Fonds1818) om te werken aan oplossingen. Er zijn met bewoners, betrokken partijen en overheden drie bijeenkomsten georganiseerd en diverse gesprekken gevoerd.

Op vrijdag 19 april 2024 is een ontwerpessie georganiseerd over de kansen en mogelijkheden voor recreatie activiteiten rond de Natura 2000-gebieden Meijndel en Berkheide. De nadruk lag daarbij op het gebruik van de groengebieden rond Meijndel aangezien er voor het gebied rond Berkheide al plannen in ontwikkeling zijn (Mient/Kooltuin door gemeente Katwijk en De Groene Zone door gemeente Wassenaar).

Op woensdag 28 augustus is een bijeenkomst georganiseerd met de diverse consultants van Stichting Duinbehoud en Stichting Horst en Weide. Hierbij is met name gesproken over de kwetsbaarheid van de landgoederenzone van Wassenaar voor een toename van de recreatiedruk. Het verminderen van de recreatiedruk in het duingebied mag niet leiden tot schade aan de natuur in de landgoederenzone.

Op vrijdag 18 oktober is een bijeenkomst georganiseerd om de concept resultaten uit het project te bespreken en te vertalen naar een eindrapport.

Aan de bijeenkomsten (en tussentijdse gesprekken) is deelgenomen door vertegenwoordigers van Wijkvereniging Benoordenhout, Hart voor Meijndel, Landgoedeigenaren Stichting Twickel, Stichting Horst en Weide, Stichting Duinbehoud, AVN, Omwonenden Duindigt, Nationaal Park Hollandse Duinen, gemeente Wassenaar en provincie Zuid-Holland.

De bijeenkomsten hebben vele suggesties opgeleverd voor het verbeteren van de afstemming tussen natuur en recreatie in en rond het Natura 2000-gebied Meijndel/Berkheide. In de volgende hoofdstukken worden de meest kansrijke suggesties toegelicht.

4. Verbeterpunten in het duingebied

1. Vallei Meijendel

Afgelopen jaren is in de Vallei Meijendel geïnvesteerd om de aantrekkelijkheid voor de dagrecreatie te verbeteren. Onder ander door te investeren in educatie en de aanleg van een speelbos. Een nadeel hiervan is dat het autoverkeer aantrekt tot in het hart van het natuurgebied en de recreatiedruk op de natuur vergroot. Een suggestie is om dit speelbos langs de rand van het duingebied te plaatsen om daarmee de recreatiedruk (en het autobezzoek) aan de vallei Meijendel te verminderen. Een alternatieve locatie voor het speelbos is het gebied rond TNO aan de Oude Waalsdorperweg (zie punt 11 in het volgende hoofdstuk).

2. Kijfhoek/Bierlap

Dit duingebied is voor kaarthouders toegankelijk. Een knelpunt is het wandelen buiten de paden en als gevolg daarvan het verstoren van broedvogels en andere dieren. Het recreatief gebruik van dit gebied kan worden verbeterd door het wandelen op paden strenger te handhaven. De markering van de wandelroutes kan worden verbeterd (een betere herkenbaarheid van het pad voorkomt verdwalen) en de sluippaadjes kunnen worden afgezet.

3. Waalsdorpervlakte/Oude Rijs

Grote delen van dit duingebied zijn vertrapt als gevolg van het wandelen buiten de paden. Er is een netwerk ontstaan van wilde paden. De toegankelijkheid van dit gebied kan worden beperkt tot een aantal gemarkeerde wandelroutes. Dit vraagt zeker in het begin een strikte handhaving. Een markering van de wandelroutes kan worden aangebracht en sluippaadjes afgezet. Wellicht is het nodig om een lichte verharding aan te brengen d.m.v. schelpen voor de herkenbaarheid van het pad. Het hekwerk met Landgoed Voorlinden kan beter worden onderhouden (gaten dichten).

De wilde paden in het duingebied Waalsdorpervlakte/Oude Rijs (afbeelding Google Earth).

4. Wassenaarse Slag

Het (soms) drukke autoverkeer veroorzaakt een stikstofbelasting op het duingebied en in het vroege voorjaar voor slachtoffers onder overstekende padden. Het verminderen van het aantal parkeerplaatsen aan de Wassenaarse Slag en bezoekers ertoe verleiden om meer gebruik te maken van de fiets of het openbaar vervoer is een optie. Aanvullende maatregelen zijn het verruimen van de mogelijkheden om de fiets te stallen (opknappen en uitbreiden fietsenstalling) en het introduceren van een zomerbus vanaf parkeerplaatsen die verder landinwaarts zijn gelegen (b.v. tijdelijk gebruik Evenemententerrein Mansveltkaade als parkeerplaats).

5. Verbeterpunten rond het duingebied

1. De Poorten van het NPHD

Om de groengebieden rond de duingebieden Meijndel en Berheide meer onderdeel te laten zijn van het Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD) is het van belang om te toegangspoorten van het NPHD te verschuiven naar het oosten. Voorbeelden hiervan zijn: het nieuw te bouwen Staatsbosbeheer informatie centrum in de Koekamp, het Park Veursehout (begin fietspad langs N14 en spoorlijn) en het Valkenburgse Meer (oostzijde). Hier kunnen faciliteiten worden geboden met informatie over het NPHD en de mogelijkheden om te wandelen en te fietsen in het gebied.

2. Valkenburgse Meer

Het Valkenburgse Meer is een (recreatief) trekpleister voor de bewoners van Leiden en het toekomstige Valkenhorst. Hier liggen nog tal van mogelijkheden voor verhuur van fietsen of bootjes. Een uitstapje kan worden gemaakt naar de locatie van de Romeinse Limes of de oevers van de Oude Rijn. Verbeteringen zijn mogelijk door een fiets- en wandelverbinding naar het westen te maken langs de zuidrand van de toekomstige bouwlocatie Valkenhorst (aansluiting op het fietspad langs de N441). Een andere optie is om de aantrekkelijkheid van het Valkenburgse Meer te vergroten door aanleg van (drijvende) eilanden.

3. Afschalen N441

Een nadrukkelijke wens van Wassenaar en Katwijk (en gebiedspartijen) is het afschalen van de N441 voor autoverkeer. Dit biedt ook de mogelijkheid om de fiets- en wandelmogelijkheden langs deze route te verbeteren. De aanplant van bermbeplanting en de aanleg van ecologische oevers vergroot de aantrekkelijkheid van deze weg als recreatieve route. Het hotel aan de Ruigelaan kan worden omgevormd naar een rustpunt met restaurant of koffietent. Voor de bereikbaarheid vanuit de omgeving zou de openbaar vervoer verbinding moeten worden verbeterd (o.a. verhoging van de frequentie van buslijn 385 en meer haltes).

Het fietspad langs de N441 kan worden omgevormd tot een aantrekkelijke recreatieve route door het aanbrengen van bermbeplanting (b.v. meidoornstruweel) en het afschalen van het autoverkeer.

4. Groene Zone

Door de gemeente Wassenaar zijn in samenwerking met diverse partijen plannen ontwikkeld voor de invulling van de Groene Zone, het gebied tussen de bebouwing van Wassenaar en de nieuwe bouwlocatie Valkenhorst. Hier liggen mogelijkheden voor een extra fiets- en wandelverbinding langs Valkenhorst en kleine ommetjes door dit gebied. Dit biedt meer mogelijkheden om door het gebied rondjes (of achtjes) te maken (lopend of fietsend).

5. Mient Kooltuin

Dit gebied tussen het duingebied Berkheide en de nieuwe bouwlocatie Valkenhorst biedt kansen voor de opvang van recreatie en het versterken van groenstructuren. De gemeente Katwijk heeft het voortouw bij de planuitwerking. Van belang is het om hier goede voorzieningen te ontwikkelen voor de dagrecreatie vanuit de woonwijk.

6. Een rondje (of achtjes) fietsen

In de huidige situatie wordt het fietspad door de duinen veel gebruikt om van Den Haag naar Katwijk en visa versa te fietsen. Op zomerse dagen wordt dit fietspad zeer druk bereden. De rondfietsmogelijkheden kunnen worden verrijkt door de fietsmogelijkheden te verbeteren langs de binnenduinrand of door het agrarisch gebied. Ontbrekende schakels (zoals de fietsverbinding langs de zuidrand van de toekomstige bouwlocatie Valkenhorst) kunnen komende jaren worden aangelegd.

De fietsknooppuntenkaart van de ANWB biedt al een goed aanknopingspunt om verschillende fietsroutes uit te zetten (zie bijlage). Tal van routes zijn mogelijk door de duinen, langs de binnenduinrand en door het agrarische gebied.

Deze kaart kan worden verbeterd door op meerdere plaatsen langs de route aan te geven waar de uitzichtpunten liggen, waar bezienswaardigheden liggen, waar de picknick tafels of bankjes staan, waar de koffietenten of theehuisjes staan, waar speelplekken aanwezig zijn, enzovoorts. Op een aantal punten langs de routes op deze kaart kunnen aanvullende voorzieningen worden aangebracht. Dit kunnen tapplaatsen zijn voor drinkwater, informatiepanelen over de historie van het gebied of over de natuur in de omgeving, extra picknick bankjes, enzovoorts.

Een voorbeeld van een dergelijk rustpunt is de kruising van Rust en Vreugdlaan en Backershagenlaan. Hier heb je een mooi uitzicht over het weidelandschap, de bomenlaan en de watergangen. En met een picknickbankje en informatiepaneel kunnen bezoekers genieten van het landschap.

Langs wandel- en fietspaden kunnen rustpunten worden ingericht op locaties met een mooi uitzicht. Op deze locaties kan een bankje en informatiebord worden geplaatst met een verhaal over het landschap.

7. Fietsverhuur

Vanaf de station in Leiden en Den Haag kunnen OV-fietsen worden gehuurd. Ook bezoekers van Duinrell kunnen een fiets huren. Hier is het aanbod zeer ruim met bolderkarren en bakfietsen.

Deze fietsverhuur kan verder worden gestimuleerd. Ook kan de Park&Bike-faciliteit verder worden ontwikkeld, bijvoorbeeld vanuit het centrum van Wassenaar, vanuit het Valkenburgse Meer of vanuit andere locaties die makkelijk bereikbaar zijn met auto, bus of trein. Het aanbod zou kunnen worden verruimd van fietsen naar bakfietsen.

Een aardig initiatief is ook de fietsverhuur bij bushaltes. Dit initiatief is o.a. in praktijk gebracht door busmaatschappij Arriva in Limburg. Bij diverse bushaltes kunnen deelfietsen worden gehuurd.

Fietsverhuur bij de bushalte.

8. Fiets- en wandelverbindingen

Een belangrijk knelpunt in het netwerk van fiets- en wandelpaden is de aanwezigheid van een aantal drukke verkeerswegen. Dit zijn met name de A44, N14, N440 en Van Alkemadeaan. Langs deze routes kunnen de mogelijkheden worden verbeterd voor overstek door aanleg van (stoplicht gestuurde) overstekplaatsen, fietstunnels of fiets/wandelbruggen.

De stadsparken kunnen met elkaar worden verbonden met betere voorzieningen voor de overstek van drukke wegen, bewegwijzering of markeringen op fiets- en wandelpaden. Met een aanwijstokje of andere markering op het fiets- of wandelpad kan worden door verwezen naar het volgende park.

9. Alternatieven voor sporters en trimmers

Voor deze doelgroep is het aantrekkelijk om alternatieven te bieden voor het (gebruikelijke) trimrondje door de duinen. Er liggen al mogelijkheden in de verschillende stadsparken van Wassenaar en Den Haag, maar er liggen ook kansen voor meer differentiatie in het aanbod. Eén van de opties is het faciliteren van trimvoorzieningen rond het TNO-complex aan de Oude Waalsdorperweg. Hier kunnen voorzieningen en trimroutes worden aangelegd vanuit de naastliggende woonwijk of de aanwezige parkeerplaats. In aanvulling hierop kan de voorziening worden verbeterd om fietsen te stallen en kan een (extra) drinkwatervoorziening behulpzaam zijn.

Voor de toekomst liggen er wellicht mogelijkheden voor uitbreiding van deze voorziening als het omliggend gebruik van de Defensie terreinen wordt beëindigd (of verplaatst). Een andere optie is het medegebruik van de betreffende sport- en schietterreinen.

10. Ontspanning voor ouders met kinderen

Voor deze doelgroep is het aantrekkelijk om rond het duingebied de speelmogelijkheden voor kinderen te verbeteren en dit te combineren met kleinschalige horeca. Een voorbeeld van een dergelijke combinatie is Paviljoen De Klip aan de voet van de Wassenaarse Slag. Hier ligt een mooie combinatie van horeca, speeltuin, trimbaan en uitzicht op natuur. Fietsers en wandelaar die naar deze locatie komen hebben er voldoende mogelijkheden om een uurtje (of langer) te ontspannen.

Andere locaties waar deze mogelijkheden gerealiseerd zouden kunnen worden zijn: Berkheistraat en omgeving, Duindigt en omgeving, Else Mauhsaan, de Oude Waalsdorperweg en Pompstationsweg.

Voorbeeldlocatie De Klip met een koffietent, speeltuin, trimroute en zicht op de natuur.

11. Voorbeeld uitwerking Oude Waalsdorperweg

Eén van de belangrijke ingangen van het natuurgebied Meijndel ligt aan de Oude Waalsdorperweg. Deze ingang is weinig aantrekkelijk voor wandelaars en fietsers en de mogelijkheden voor dagrecreatie zijn beperkt. Een groot deel van het duingebied is in gebruik bij het ministerie van Defensie als oefenterrein of wordt verhuurd voor o.a. sport of schietoefeningen.

Het is wenselijk om het gebruik van dit gebied beter af te stemmen op de natuurkwaliteiten van het gebied. Dit kan door verplaatsing van bovengenoemde activiteiten en herinrichting van het gebied voor natuur en recreaties. In onderstaande illustratie is hiervoor een voorbeeld uitwerking gemaakt.

Een voorbeeld uitwerking voor de herinrichting van het duingebied aan de Oude Waalsdorperweg rondom het TNO-complex.

Toelichting:

- 1) Een nieuwe toegangspoort tot het Nationaal Park Hollandse Duinen met informatieborden,
- 2) Verbeteren van het wandelpad vanuit de woonwijk met aansluiting op bushalte 20 (de bus vanaf het Centraal Station),
- 3) Openstellen van een wandelpad door het Uylenbos (grotendeels over bestaande paden),
- 4) Ruimte bieden voor een theetuin met een stalling voor fietsen en bakfietsen,
- 5) Het omvormen van het sportveld tot een speelveld voor kinderen,
- 6) De asfaltweg omvormen naar een kronkelend wandel- en fietspad met landschappelijke aankleding,
- 7) Aanleg van een trimbaan op het (voormalig?) Defensierrein met parkeervoorziening,
- 8) Het inrichten van picknickplekken met (extra) watertappunt en fietsenstalling ,
- 9) De duinplas opschonen en inrichten voor natuur en recreatie,
- 10) Het inrichten van een speelbos met speeltoestellen,
- 11) Dubbelgebruik van de parkeerplaatsen toestaan,
- 12) Het saneren van wilde paden en een duidelijker markering van de wandelpaden,
- 13) Een hondenloopveld inrichten met parkeervoorziening,
- 14) Aanbrengen van een paal in het wegdek (2^e deel Oude Waalsdorperweg afsluiten voor autoverkeer).

Door herbestemming en herinrichting van het gebied langs de Oude Waalsdorperweg ontstaan er kansen voor het afleiden van recreatie vanuit het Hart van Meijendel naar de randen van het duingebied (afbeelding = huidige situatie).

12. Duindigt en omgeving

Op dit moment worden er plannen ontwikkeld voor de toekomst van Renbaan Duindigt. Eén van de opties is om te kiezen voor een groene invulling met natuurontwikkeling op de voormalige strandvlakte en de aanleg van wandelpaden. Hier liggen kansen en mogelijkheden om het hele gebied tussen Landscheidingsweg en Benoordenhoutseweg aantrekkelijk te maken voor een kort of langer fiets/wandeluitje. Om het geheel nog aantrekkelijker te maken kan dit worden gekoppeld aan speelvoorzieningen, trimvoorzieningen en kleinschalige horeca. Een verbeterpunt is ook de aanleg van fietsparkeerplekken.

Aan de Waalsdorperlaan zit een Park&Bike-voorziening. Hier kun je de auto parkeren en een fiets huren tegen gereduceerd tarief. Een dergelijke faciliteit zou ook gerealiseerd kunnen worden langs de N440 (bijvoorbeeld dubbel grondgebruik realiseren op de parkeerplaats Roggewoning/Buurtweg), zodat de auto eerder kan worden geparkeerd en bezoekers de fiets kunnen pakken.

13. Royaardsplein e.o.

Het winkelcentrum Royaardsplein kan worden ontwikkeld als een van de toegangspoorten van het NPHD. Hier liggen kansen voor horeca en informatievoorziening. Vlak naast het Royaardsplein liggen mogelijkheden voor de inrichting van speelvelden en picknickplaatsen. Een doorsteek over de weg brengt bezoekers in het gebied rond het TNO-complex waar mogelijkheden liggen om te wandelen, te trimmen of te spelen aan een duinplasje.

14. De Landbouw

Direct ten noorden van het Bezuidenhout ligt De Landbouw. Een restaurant waar je koffie met gebak kunt krijgen. Maar achter dit restaurant heb je een fantastisch uitzicht over de Duivenvoordse en Veenzijdse Polder en het is een mooie uitvalsbasis voor een wandel- of fietstocht. Dit wandelen en fietsen kan onder andere in de groenstrook langs de N14 (zuidzijde). Hier ligt al een voedselbos en een natuurspeeltuinen. Aan de noordzijde van de N14 kan een uitzichtpunt over het polderlandschap worden gerealiseerd vanaf de volkstuinten.

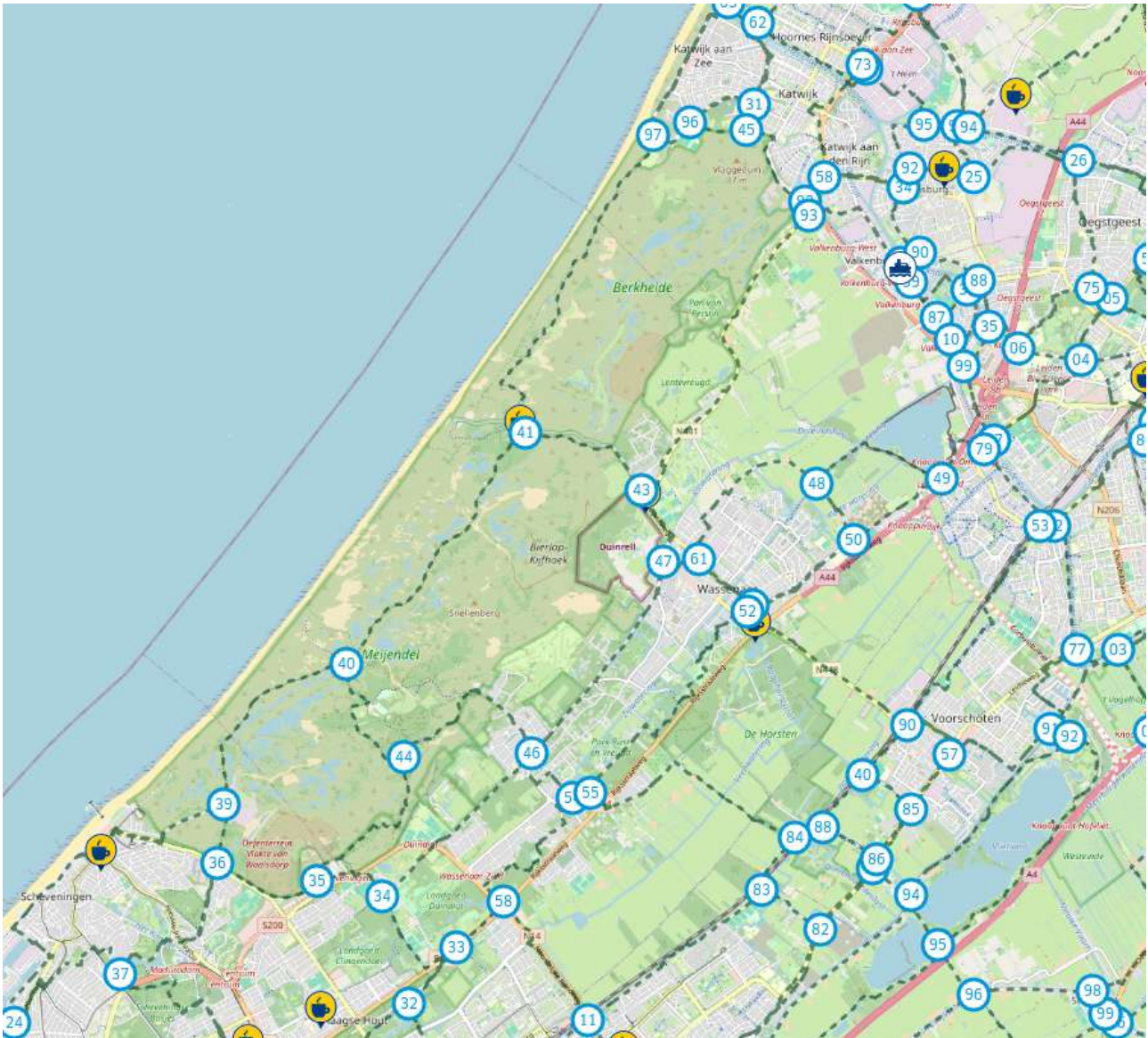
Zicht op de Duivenvoordse en Veenzijdse Polder vanuit De Landbouw.

15. Duivenvoordse en Veenzijdse Polder

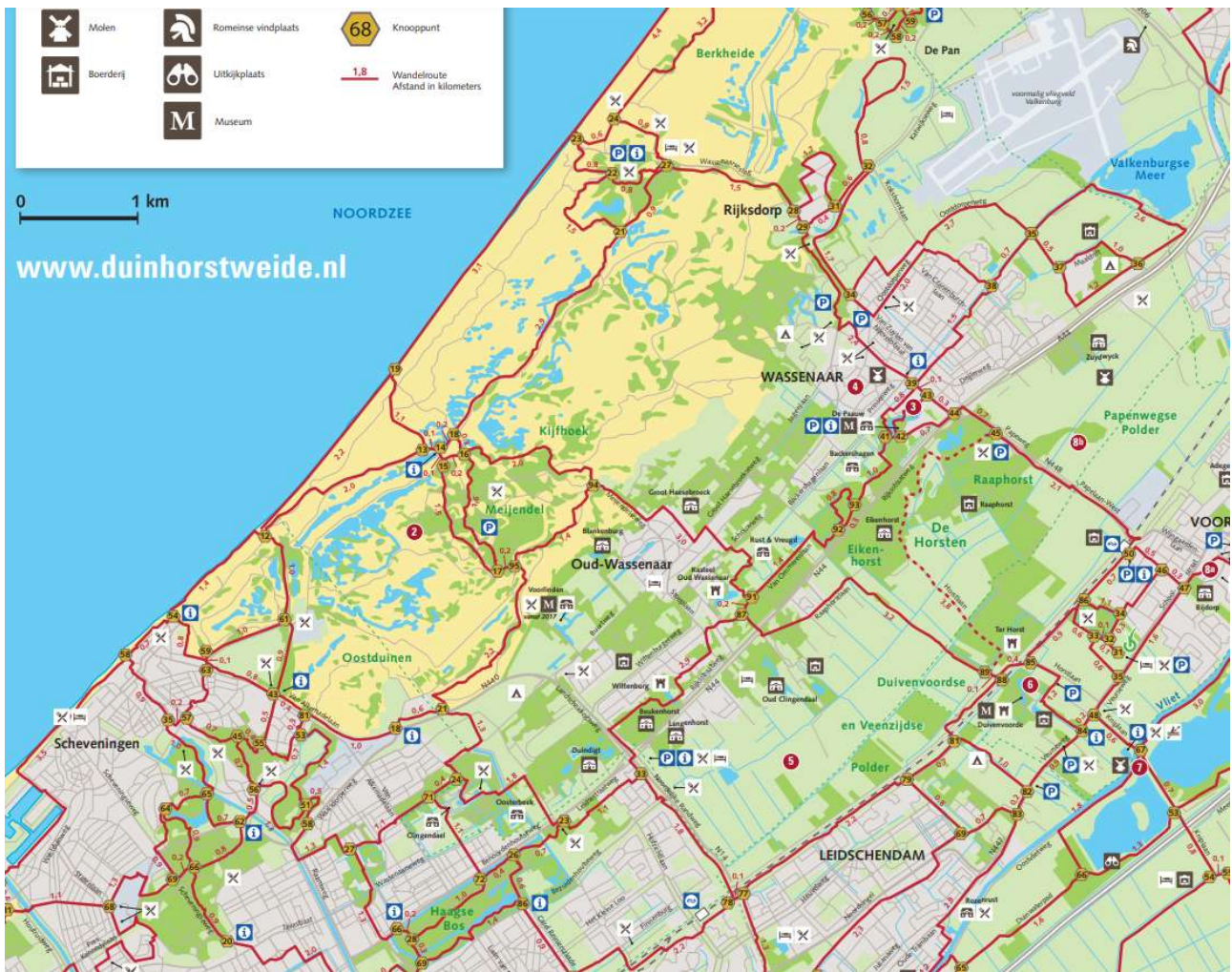
De DV-polder is een belangrijk rustgebied voor de fauna met o.a. een belangrijk leefgebied en broedgebied voor weidevogels. Het recreatief gebruik kan daarop afgestemd worden. Dit betekent niet meer bezoekers, maar betere informatievoorziening voor de bezoekers. Langs de randen kan de beleving van het gebied worden verbeterend:

- In de noordwesthoek (nabij de eco/fietstunnel onder de A44) is ruimte voor een uitkijkpunt voor weidevogels. Hier kan ook informatie worden gegeven over de historie van het gebied en de natuurwaarden.
- Op en rond de verschillende boerderijen kunnen bezoekers worden geïnformeerd over het agrarisch bedrijf evt. in combinatie met de verkoop van agrarische producten. Het bedrijf Nellestein aan de Oostdorperweg is daar een voorbeeld van.
- Het Land van Ons (langs de Rijksweg) is een mooi initiatief om de bezoekers kennis te laten maken met kleinschalige teelt van biologische kruiden, groente, fruit en planten in combinatie met een voedselbos of verkoop van producten.
- Rond de DV-polder lopen wandel- en fietsroutes. Deze kunnen worden voorzien van verschillende rustpunten met picknickbankjes en informatieborden.
- Vanaf de rustpunten kunnen ook wandelingen worden gemaakt, bijvoorbeeld door het Landgoed De Horsten, de korte wandelroute Kerkehout of het Laarsenpad van Staatsbosbeheer vanaf het Oude Veenpad.
- De informatieborden kunnen meer vertellen over de ontstaansgeschiedenis van het landschap, het historisch gebruik van het gebied en de flora en fauna die er te vinden is.

Bijlagen: Netwerk van fiets- en wandelpaden.

Fietsknooppuntenkaart ANWB

Wandelnetwerk Duinhorstweide.